

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

559 ספרות קרח תשפ"ט י"ג אלול 5792
לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482

הנושא: מדוע נענשו לרדת 'חיים שאולה'?

וכן כתב החיד"א בספרו נחל קדומים (דברים כ"א, כ"ב) עה"פ "וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אותו על עץ". דרש רבינו האר"י ז"ל על רבינו הרמ"ק ז"ל באשכבתיה, "וכי יהיה באיש חטא משפט מות" לשון חסרון (שחסר משפט מות) שהוא צדיק גמור ולא נמצא שום חסרון לומר שנתחייב מיתה בעבור חטא זה, כי לא נמצא בו חטא. "והומת" - ועם כל זה מת, וזו היא שקשה, לזה אמר: "ותלית אותו על עץ" ר"ל בעטיו של נחש שאכל אדם הראשון. ע"כ אמרי קדוש.

בזה נבין את דברי המדרש תנחומא (פרשת ואתחנן) כאשר נגזרה על משה למות, ואמר לו בורא עולם: "הן קרבו ימך למות". שאל משה: "מה חטאי בידי שאמות"? ענה לו בורא עולם: "מכוס של אדם הראשון אתה שותה".

ולא הסכים משה וטען: "ריבונו של עולם, אדם הראשון גנב ואכל מה שלא רצית, וקנסת עליו מיתה, ואני – גנבתי כלום לפניך?!..." אמר לו הקב"ה: "כלום גדול אתה מנח?" אמר לו: "כן, נח, הבאת על דורו מי המבול. ונח לא ביקש רחמים על דורו, ואני אמרתי "ועתה אם תשא את חטאתם ואם אין מחני נא מספרך".

אמר לו הקב"ה: "כלום גדול אתה מאברהם?" אמר לו: "אברהם יצא ממנו ישמעאל שיאבדו בניו את בניך". אמר לו: "האם גדול אתה מיצחק שפשט צווארו על גבי המזבח?" אמר לו: "יצחק – מחלצו [עשיו] שיחריב את בית המקדש". אמר לו: הרי יעקב שיצאו ממנו שנים עשר שבטים ומת. אמר לפניו: יעקב לא עלה לרקיע, ולא דשו רגליו בערפל, ולא קיבל תורה מידך, ולא דיבר עמך פנים אל פנים, א"ל הקב"ה רב לך אל תוסף דבר".

כלומר, משה רבינו יודע כי המות בא לעולם מחמת חטא אדם הראשון, שגרם לעירוב טוב ורע בגוף, ובכדי להגיע לזיכוכ, מוכרח האדם לעבור תהליך מיתה. אולם משה רבינו יודע כי זכה להגיע כבר לזיכוכ הזה קודם המיתה, ומבחינה זו הוא גדול מאברהם יצחק ויעקב, ולכן הוא מבקש שלא למות. ובורא עולם מסכים עמו, ומחמת סיבה אחרת שאותה אין רצון ה' לגלות, מוכרח הוא למות, ולכן הקב"ה עונה למשה תשובה סתמית: "רב לך אל תוסף דבר אלי".

כאשר באו אנשי קרח ועדתו והשוו את עצמם למשה רבינו: "רב לָכֶם פִּי כָל הָעֵדָה כָּל־שֵׁם קְדוֹשִׁים וּבְתוֹכְכֶם ה' וּמְדוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קַהֲל ה'". הוכיחו בזה, כי גם הם הגיעו לדרגתו

נאמר בפרשה: "אם כמות כל האדם? מתון אלה ופקדת כל האדם? פקד עליהם לא ה' שלחני. ואם בריאה יברא ה' ופקדתה האדמה את פיה ובלעה אתם ואת כל אשר להם וירדו חיים שאולה... ויהי ככלתו לדבר את כל הדברים האלה ותבקע האדמה אשר תחתיהם... וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה...".

נראה לבאר הצורך להענישם שלא ימותו מיתה טבעית אלא יבלעו "חיים שאולה", בהקדם ביאור מהו ענין המות, שכתב בספר נפש החיים (שער א', פרק ו' בהגה"ה), וז"ל: זה שאמר הוא יתברך לאדם הראשון: "כי ביום אכלך ממנו מות תמות", לא שהיה ענין קללה ועונש, כי מפי עליון לא תצא הרעות וכו', אלא פירושו שעל ידי אכלך ממנו תתערב בך הזוהמא של הרע, ולא יהיה תיקון אחר להפרידה ממך כדי להיטיבך באחריתך, אם לא על ידי המיתה והעיכול בקבר.

וזהו גם כן הענין מה שאמר: "ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם", והלא חפצו יתברך שמו להטיב לברואיו, ומה איכפת ליה אם יחיה לעולם? אמנם רוצה לומר, שכאשר יאכל מעץ החיים וחי לעולם, ישאר ח"ו בלא תיקון, שלא יתפרד הרע ממנו עד עולם ח"ו, ולא יראה מאורות וטובה מימיו. לזאת לטובתו גירשו מגן עדן, כדי שיוכל לבא לידי תיקון גמור, כשיפרד הרע ממנו על ידי המיתה והעיכול בקבר.

וזהו ענין הארבעה שמתו בעטיו של נחש, שאף שלא היה להם חטא עצמם כלל, עם כל זה הוצרכו למיתה מחמת התערבות הראשון של הרע, על ידי חטא אדם הראשון מעצת הנחש. וימשך הענין כן עד עת קץ הימין, בלע המות לנצח. וגם עוד יתרון, שיתבער אז הרע מן העולם ממציאותו. כמו שנאמר "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ". ע"כ.

ובפירושו על שיר השירים (א, א) כתב הגר"ח מוולוז'ין: ודע, כי אמרו חז"ל שכל התורה שמותיו של הקדוש ברוך הוא, כי כל אות ממש משכן שמו, רק לעת היותנו מלובשים בעבים וגשם, על אותו דרך אנו משיגים התורה, וכל עוד יזדכך האדם יבין התורה ביותר, על ענין היותו דק, עד שאם יזדכך לגמרי ישיג התורה על מכונה בלי שום לבוש. אך לא יתכן זה רק אחר התחיה והמוות, ועל פי זה יובן כי המות הוא לטוב, כי עכשיו היא מלובשת בפשוט, וה' ברוך הוא קדושתו שורה בכל אות, אך אין איתנו יודע, רק אחר התחיה יוסר המסוה מעיו, ויושג התורה על נכונה מה, בלי אמצעות לבוש. ע"כ.

של משה רבינו, ואינם צריכים את הזיכוכ של המות, לכן ירדו לאדמה 'חיים שאולה' ללא מות.

***

"וַיִּחַר לְמֹשֶׁה מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל ה' אֵל תִּפְּן אֶל מִנְחָתָם."
(ט"ז, ט"ו).

החיד"א בספרו פתח עיניים (עמ"ס עוקצין פ"ג מ"ג) כתב: במה שראיתי מספר חדש בנין שלמה להרב המאה"ג ריש מתיבתא כמהר"ר נתן מז נר"ו והיא שיטת סנהדרין ובא לידי מקרוב וראיתי בדף ק"ב שכתב, על מה שנאמר שם בסנהדרין דף צ"ט: אמר רבי אלכסנדר, כל העוסק בתורה לשמה, משים שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה, שנאמר "או יחזק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי". הרב הנז' נפק דק, דמה מחלוקת שייך בפמליא של מעלה דשם לא יש לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות? ותו, דיליף מקרא "יעשה שלום לי" כביכול שעושים שלום להקב"ה והוא תימה, דמי יאמר לו מה תעשה דשייך עשיית שלום?

ופירש הרב נר"ו וזה תורף דבריו, דידוע דמלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא, כבר מודעת זאת בכל הארץ כי יהיה ריב בין אנשים כל חד מינייהו בחרונו יבהלו לחבירו ומגסים עליו ויתר הגז"ם תבענה שפתיו רמו"ז חסר"ו ולשונו תמהר להודיע לבני אדם כל מומין שבחבירו משום פגמו בתורה במצוות ודרך ארץ על פי מידות"יו הנגלות והנסתרות על צדקו נפשו ולהרשיע לחבירו ומכל שכן כשמריבין בעש"ג כל אחד מניח את הקלקלה ולשון מדברת עבירה גוררת אמריה וכו'.

וממנו ניקח להבדיל שמץ מנהו לפמליא של מעלה, כי אפילו ריקנים שבישראל מלאים מצוות, ובכל מצוה קנה לו פרקליט למליץ לפני כסא כבודו יתברך, וכשיש מחלוקת בישראל וכל אחד מתאוה ומצפה לרעות חבירו ומדבר תועה על חבירו, כל דיבור עושה רושם עד"ש אל תהי קללת הדיוט וכו', וכל אחד מבקש להקב"ה שיהיה בעזרו וישפיל חבירו והמלאכים שנבראו על ידי המצוות של כל אחד הם מליצים לפני בית דין הגדול פמליא של מעלה ומזכיר מצוות שלו ורעות חבירו, וכן מלאכים של חבירו עושים כן ונמצא כל כת מזכרת עוונות שכנגדו, ועי"ז ניתן מקום למידת הדין והם נענשים. וזהי מחלוקת בפמליא של מעלה היינו, המלאכים שנבראו מהמצוות של כל אחד מהם, מתקוטטים ומקטרגים כל אחד על חבירו. ומי שעוסק בתורה לשמה, נקרא ריע אוהב את הבריות ומקרנן לתורה משמח את הבריות, ועי"י אהבת הבריות לו דבריו נשמעים ויכול לעשות שלום בין איש לרעהו, מכניס אהבה בלב כל אחד על חבירו, כל אחד מדבר טוב על חבירו וא"כ עושה שלום למטה ולמעלה בין המלאכים של כל אחד ועושה כ"י להקב"ה שלום, כי מדת רחמיו לרחם על ישראל והמקטרג מעורר הדין, וכל כת מבועלי המחלוקת מעורר למעלה לקטרג על חבירו ומוכרח הקב"ה לעשות דין, כי מידת הדין אינה מנחת לרחם והוא נגד רצונו ית' כי רחום הוא והוא בעל הרחמים. עכת"ד.

נמצא, כאשר שני יהודים רבים ביניהם, גורמים בזה, כי גם המלאכים שנבראו מן המצוות שלהם, מתקוטטים ביניהם בשמים, ועל כך אנו מבקשים: "עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו", כי כל מריבה כאן למטה פועלת מריבה גם שם למעלה.

בזה בנין מה שכתב האור החיים הקדוש עה"פ "ויאמר אל ה' אל תפן אל מנחתם וגו'" וביאר ה'אור החיים' הקדוש: "הכוונה בזה, לצד שאין לך אדם שאין בידו מצוות ומעשים טובים, וכבר קדם לנו שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה (בבא קמא לח:) ואפילו של רשעים... אשר על כן חש משה שתעמוד להם איזה מצוה שבידם, שהזכות תולה, לזה ביקש מה' ואמר:

'אל תפן אל מנחתם', פירוש, אפילו זכות שכבר הגיעה מנחה לה', לא יפן לה ולא יביט אליה.

ואם תאמר, איך יבטל מידתו יתברך לאנשים ההם לעוות משפטם?

דע, כי הצדיקים יש כח בהם להפקיע זכות הנמצאת לרשעים כשיראו שהם מוחלטים ברע, והוא סוד 'צדיק מושל יראת אלקים' (ש"ב כג, ג), פירוש, מושל ביראת ה' שיעשה האדם, אם יראה בעיניהם להפקיע זכותה ממנו, יש כח בידם, מה שאין הקב"ה כביכול עושה. ותמצא בדין שלמטה כיוצא בדבר, שיכולין בית-דין להפקיר נכסי אדם רשע, כאומרם (יבמות פט:) הפקר בית דין הפקר".

מחדש האור החיים הקדוש, כי יש בכוחו של הצדיק להפקיע זכויות מצוותיו של הרשע, לבל יעמדו לו. ויש לומר על פי חידושו של החיד"א, שביקש כן משה, כדי שהמלאכים שנבראו מן המצוות של קרח, לא יבואו ויקטרגו על משה רבינו.

עוד כותב החיד"א בספרו ככר לאדן (עמ"ס אבות פ"ב): כיון ש"אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", אין לך אדם שאין עליו מקטרגים בשמים המזכירים את עוונותיו ואף שיש לאדם זכויות ומצוותיו נבראו מלאכים מליצי יושר או שיש בידו זכות אבות ואף הקב"ה מברך אותו – הרי שהברכה אינה מתקיימת, כי המקטרגים רבים בשמים ומעכבים מלהשפיע את הברכה, אמנם אם אדם בורח מהמחלוקת והוא אוהב שלום ורודף שלום, אזי מידה כנגד מידה נסתם פי המקטרגים למעלה ואז הברכה והשפע הקדוש הראויים לו יחולו על ראשו. והוא על דרך מה שאמרו: "כל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו". לכן אמרו רבותינו (משנה עוקצין פ"ג משנה ב'): "לא מצא הקדוש ברוך הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום". כי כשיש לישראל שלום והם שונאים את המחלוקת והקטגוריה, אזי גם למעלה נדחים המקטרגים ואין להם רשות לקטרג עליהם, ואז באה עליהם ברכת טוב. עכ"ל.

נמצא לפי דבריו, כאשר יהודי משתדל לרדוף אחר השלום, הרי שבזה משתיק את פי המקטרגים, לפיכך משה רבינו, "וַיִּקַּם מֹשֶׁה וַיִּלָּךְ אֶל דָּתָן וְאָבִירָם וַיִּלְכְּנוּ אֶחָדֵינוּ זָקֵנֵי יִשְׂרָאֵל", על אף שדתן ואבירם קראו תיגר על משה רבינו, מנהיג הדור, והוא במקום לקרוא להם ולזמנם אליו, יוצא אליהם בכבודו ובעצמו, בשפלות וענווה, כדי להרבות שלום בעולם ולסיים המחלוקת.

על ידי פעולה זו, השתיק משה רבינו, שמא יש מקטרגים עליו מכח מצוותיהם של עדת קרח, הרי כאשר העביר על מידותיו והלך אליהם, השתיק אותם ואין בכוחם לקטרג עליו.

***

"וְכָל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סָבִיבֹתֵיהֶם נָסוּ לְקֹלָם כִּי אָמְרוּ פֹן תִּבְלַעְנוּ הָאָרֶץ" (ט"ז, ל"ד).

מובא במדרש רבה (יה, יט) "וכל ישראל נסו לקולם" - שהיו צווחין בקולם משה רבינו הצילנו. לבאר את דברי המדרש נראה בהקדם מעשה המובא בספר חמדה גנוזה ח"ב.

יהודי צדיק בשם רבי יצחק שהיה מקורב אל הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע הציעו לו הצעת שידוך לבתו, הכל היה נראה מתאים אפילו נפגשו ביניהם והבת התרצתה, אבל רבי יצחק בשום פנים ואופן לא הסכים לשידוך, וכמה שניסו לשכנעו סירב. אלא שלא היתה לו כל סיבה מוצדקת לבטל, אולם הוא התעקש שאינו חפץ בחתן זה עבור ביתו. ראו ככה בני המשפחה החליטו ללכת אל הרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע שהוא יכריע. והוא השיב כי אכן יש ללכת על השידוך

הזה, ובעזרת השם הזיווג יעלה יפה והוא מבקש כי רבי יצחק יבוא לפניו.

ואכן רבי יצחק אבי המשודכת מיד התייצב בפני הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין ז"ע שפתח ואמר: ברצוני לספר לך סיפור שקרה.

הנגיד רבי אשר הקשיש, סוחר מפורסם שעשה הון בעסקיו, היה גר בארמון פאר שהיה מחולק לשלושה אגפים, באחד מהם הוא התגורר, ובשני החלקים הנוספים התגוררו שני בניו שהיו מנהלים בשותפות את עסקי אביהם המסועפים, מתחלקים ברווחים, והכל מתוך אחווה ושלוש.

לימים נפטר האב, הבנים יישבו שבעה על אביהם כדון, ולאחר מכן ישבו לחלק ביניהם את הירושה שהוריש להם אביהם.

אלא שעם החלוקה, החל דין ודברים בין האחים ואחד טען כי חישוב אינו נכון והוא הפסיד סכום כסף גדול לעומת זאת האח השני טען להיפך. הרוחות התלהטו, כל מיני בוחשים בקדירה ליבו את המריבה בין האחים שהפכה לשיחת היום והגיעה חיש מהר לבית הדין המקומי, אלא שגם דיני העיירה התקשו להכריע בוויכוח הסבוך. אף אחד מהאחים לא התכוון להתפנות מהבית האגדי שהוריש להם אביהם וכך נוצר לו מצב אבסורדי של שני אחים עשירי עולם ה'תקועים' שניהם באותו בית, כשרק קיר אבן מפריד ביניהם.

המחלוקת העצובה פרשה את כנפיה על הבית המפואר. שני המשפחות המשיכו לחלוק זה על פניו של זה, מבלי לומר מילה לשלום. נתק מוחלט.

וכך עוברות השנים, שני האחים היריבים מתבגרים, באחד הימים אירס האח הגדול את בתו במזל טוב, שמחת האירוסין נחוגה בסלון ביתו שדמה יותר לאולם חתונות קטן. כל טובי ונכבדי בני הקהילה עלו לרגל לאחל לו מזל טוב. אבל אדם אחד, האיש שהיה אמור לכבד בשמחה כ'אחיו' היחיד של המחונן, נעדר מהאירוע. הוא ישב ספון בביתו, מעבר לקיר הלבנים, כשאינו מעלה בדעתו לצאת ולהשתתף בשמחה המתקיימת ברגעים אלו.

חלפו עוד כמה חודשים, מועד החתונה הולך ומתקרב. המחונן, האח הבכור לא הסכין לכך שאחיו היחיד לא ישתתף בשמחתו. הוא החל לשגר אליו חברים משותפים מן העבר, שידברו על ליבו להסיר את כעסו, אך אפס, האח הצעיר אוטם את אוזניו, לא מוכן לשמוע אף מילה בנושא.

שבוע לפני החתונה באה משלחת מיוחדת עם הזמנת פאר אל האח הצעיר, שמא יתרצה ויבוא, אבל לא, הוא מתעקש להישאר בביתו ולא להשתתף בחתונתו של אחיו.

יום החתונה הגיע... כנהוג בימים ההם החתונה התקיימה בבית. במרכז החצר הוקמה חופת קטיפה רקומה, מעוטרת בחוטי זהב וכסף. הסלון הפך לאולם חתונות רחב ידיים, כיסאות ושולחנות מחופי בד מעטרים אותו. וכולם כבר מוכנים לחופה.

שעות ספורות לפני החופה מחליט האח הבכור לנקוט בצעד נועז. לבוש בבגדי הפאר נוקש בדלת אחיו העקשן. הדלת נפתחת, הוא צועד פנימה כשדמעות שוטפות את פניו, "אחי היקר, אנא ממך, הבה נשים מאחורינו את כל המחלוקת, בוא נשלים, תבוא לחתונה, נרקוד ונשמח ביחד, נחזור להיות שוב אחים אהובים וידידים".

אבל האח הצעיר יושב כמו גוש בטון ליד השולחן. הבעת פניו משדרת חוסר עניין מוחלט ברגשות החמים והלבביים שהופרחו לחלל החדר. כאומר 'סיימת את דבריך? צא החוצה'.

בפחי נפש יוצא לו האח הבכור מעכל סופית שאחיו היחיד לא ישתתף בשמחת חתונת בתו.

החתונה מתחילה, מעגלים עליזים נפתחים, האח הבכור יוצא בריקוד נרגש עם חתנו הטרי, מדי פעם הוא מפנה את ראשו לפתח הבית, אולי בכל זאת התעלה אחיו על עצמו, והגיע לחתונה, שוב ושוב הוא מתבדה, 'ויפן כה וכה וירא כי אין איש'. החתונה כבר מגיעה לסופה, והנה מגיע פרק ה'מצוה טאנץ' שנערך בסלון הבית. התזמורת המקפיצה והעליזה מתחלפת בשירים נוגעים ללב, כלי זמר תופסים את מקומם ומתחילים לפרוט על מיתרי הנשמה, והצלילים הולכים ומתגלגלים, חוצים את קירות הבית אל חדר השינה החשוך, שם שוכב האח הצעיר על מיטתו, עטוף בחלוק בית לבן, עשוי משי רך. אשר לו נפש מוזיקלית, צלילי הכינור והקלרינט ממיסים את ליבו כדונג, כמו קשת המרעידה את נימי הלב.

ברגע מסוים הוא קם, בלי משים, ממיטתו, עם בגדי השינה שלו, ומתחיל לצעוד כפרפר הנמשך אל האור, אחוז בכבלי קסם, לעבר מקור הצלילים. אצבעותיו לוחצות כמו מאליהן על דלת הבית, הוא יוצא אל החצר החשוכה, ומגיע לחצירו של אחיו אור יקרות מציף את עיניו, סלון ביתו של אחיו שטוף אור, מלא אנשים רוקדים ושמחים, ולפתע כולם מסתכלים נועצים את עיניהם בתימהון בדמות המוזרה, באדם סתור הפיאות והזקן, מה לו ולשמחת חתן וכלה?! אלא שאחיו הבכור מתעשת ראשון, רץ מיד אל אחיו הצעיר הנבוך, מקבל אותו בשמחה ובהתלהבות, מושיב אותו בשולחן המזרח, כשהוא לוחש באוזניו: 'למה עוללת לעצמך את הבושות האלו, להגיע לחתונה בחלוק לילה לבן? וכי לא היה עדיף להיענות להזמנתי מבעוד מועד, להגיע לחתונה לבוש כמו שצריך, בבגדים מכובדים כמנהג בעלי בתים חשובים"!!

סיים הרה"ק מרוז'ין את סיפורו והפטיר באוזני רבי יצחק המתנגד לשידוך בכל תוקף, בנימה רבת משמעות: "דע לך רבי יצחק, לעתים גוזרים משמים על שידוך שייצא לפועל, אלא שאחד ההורים מתנגד בכל תוקף ללא כל סיבה מוצדקת. במקרה כזה, לא עלינו, אין מנוס בשמים כי אם להעביר את ההורה 'המעכב' לעולם שכולו טוב, ובלבד שהשידוך יוכל להתבצע. והרי ידוע שהורי החתן והכלה מגיעים להשתתף בשמחת נישואי בניהם גם מהעולם העליון, וממילא שואל אני אותך, רבי יצחק, וכי למה לך להגיע לחתונת בתך ב'חלוק לבן', בתכריכים, בשעה שיכול הנך להשתתף בחתונה במלבושי כבוד, בחיי חיותך, בשמחה ובטוב לבב"!!

מילותיו של הרבי מרוז'ין הרעידו את ליבו של רבי יצחק שהבין בדיוק למה ירמזון ומיד הסיר את התנגדותו לשידוך. על פי מעשה זה יש לבאר את דברי המדרש "וכל ישראל נסו לקולם" - שהיו צווחין בקולם משה רבינו הצילנו.

כלומר, כל יהודי זקוק הוא לעזרתו של הצדיק, אולם שבידו הבחירה האם תהיה זה בצורה מכובדת קודם שבאו עליו הצרות, או שאינו מכיר בגדלותו של הצדיק, עד שמיים מביאים מחלות וצרות עד שמוכרח לבוא אל הצדיק שיתפלל עבורו, ויצעק "משה רבינו הצילנו".

עדת קרח טענו: "כי כל העדה כולם קדושים", איננו זקוקים לעזרתו של משה רבינו, אך בעת צרה שפתחה האדמה את פיה, כולם מיד צעקו והתחננו: "משה רבינו הצילנו".

***

הזוהר הקדוש (פרשת קרח דף קע"ו): אומר, שקרח חלק על השלום ועל יום השבת.

ובביאור הדברים, בכל דיני התורה הכלל הוא, שהיום הולך ומתייחס אחר הלילה שלפניו. ודבר זה נלמד מברייתו של עולם, שנאמר בו (בראשית א', ה') "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד" (עי' חולין פג).

וחדש בעל ההפלאה (בספרו פנים יפות פרשת נח, כב. המקנה קידושין ל:), שלדיני בני נח היום הולך אחר הלילה. ולכן אף שגוי ששבת חייב מיתה (סנהדרין נח:), מכל מקום אינו חייב אלא אם שבת ממלאכה ביום השבת ובלילה שלאחריו, אבל אם שבת כמו ישראל בליל שבת וביום שלמחרתו, לא נחשב ששבת בשבת, שכן לגבי בן נח הלילה הולך אחר היום. וכן היה קודם מתן תורה, שהיה הלילה הולך ומתייחס אחר היום שלפניו, ולגבי בני נח נשאר כן לדורות. ומקור הדבר הוא מפסוק: "יום ולילה לא ישבותו", שהסדר הוא קודם יום ואחר כך נמשך אחריו הלילה.

בפנים יפות (שם) כתב ליישב לפי זה מה שאמרו חז"ל (יומא כח:; קידושין פב:), שקיים אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה, ולכאורה איך שמר אברהם אבינו את השבת, והרי בן נח ששבת חייב מיתה?

אמנם להנ"ל מיושב, שאכן אברהם שמר את השבת, אבל שמר שבת כמו ישראל, שיום הולך אחר הלילה, אבל במוצאי שבת עשה מלאכה. נמצא שקיים גם את דינו כישראל וגם כבן נח, שאם דינו כישראל הרי שמר את השבת, ואם דינו כבן נח הרי עשה מלאכה בשבת שבדיני בן נח, שהרי בבן נח הלילה הולך אחר היום, ובלילה שלאחר השבת עשה מלאכה (עי' שו"ת בגין ציון סימן קכ"ו שהעיר על דברי הפנים יפות).

במפרשי הזוה"ק מבארים, כי קרח חלק על השבת, כי הוא טען שצריך לנהוג כמו לפני מתן תורה, תחילה יום ואח"כ לילה, וחלק על מה ששינה משה רבינו את סדרי בראשית שהיום ילך אחר הלילה.

ויש לבאר את סיבת מחלוקתם, הגמרא במסכת שבת (עז:): מביאה, רבי זירא אשכח לרב יהודה דהוה קאי אפיתחא דבי חמוה, וחזייה דהוה בדיחא דעתיה, ואי בעי מיניה כל חללי עלמא הוה אמר ליה. א"ל: מ"ט עיזי מסגן ברישא, והדר אימרי? א"ל: כברייתו של עולם, דברישא חשוכא והדר נהורא. כלומר, רבי זירא פגש את רבי יהודה בפתח בית חמיו, וראה שדעתו מבודחת, והבין שעכשיו זה הזמן לשאול על כל הדברים הנעשים בעולם. ושאל מדוע העיזים הולכים בראש ואח"כ הכבשים? ענה לו רבי יהודה, משום שהעיזים שחורים, והכבשים לבנים, וכמו בבריאת העולם, שקודם היה חושך ואח"כ אור.

והיינו, "עזים" מרמזים על עשירים דכתיב (משלי י"ח, כ"ג) "והעשיר יענה עזות". ושאל, מדוע כדי להגיע לעשירות צריך לבוא צער ועמל, וצבע שהחור נמצא בתחילה. והשיב לו הטעם כברייתו של עולם, דקדם החושך ואחר כך נראה האור, והיינו כי בזה ניכר חשיבות האור ויקרתו ומעלתו יותר, כי אין האור ניכר אלא מתוך החושך, אף העשירות אינה ניכרת אלא רק אם בתחילה היה עני ועמל והתייגע לפרנסתו, ואחר כך התעשר, יידע להעריך כראוי את עשירותו וישתמש בו לדברים ראויים ונכונים, ולא ייכשל ח"ו בנסיון העושר. אולם מי שהתעשר ללא עמל ויגיעה, הרי שיתקיים בו "עושר שמור לבעליו לרעתו".

משה רבינו תיקן כי השבת מתחילה מהלילה ואחר כך היום, לרמז על פרנסתו של האדם, שבכדי להינצל מנסיון העושר מוכרח לבוא בתחילה נסיונות של קושי ועמל, ואז להגיע לעשירותו. אולם קרח שלא עמל לעשירותו ואף לא השתעבד במצרים, כי היה משבט לוי, טען, כי השבת היא בתחילה יום ואחר כך לילה, לרמז על פרנסתו של האדם, שגם מי שהתעשר ללא עמל, יידע לעמוד כראוי בנסיונות העושר.

אולם בסוף התברר טעותו של קרח, אשר עשירותו גרמה להפלתו.

בזה יש לבאר מדוע צמח על מטה אהרן שקדים ולא סוג פרי אחר, כי טבעו של השקד שתחילתו מר וסופו מתוק, ללמד, כי צדק משה רבינו בטענתו, ובשביל להינצל מנסיון

העושר, מוכרח בתחילה לבוא צער ונסיונים ורק אחר כך השלום והשלחה.

גנות המחלוקת:

בפרשתנו התורה מזהירה: "ולא יהיה כקרח וכעתו" להתרחק מאוד ממחלוקת, וח"ו לא להחזיק בה, וכמבואר ברש"י (ד"ה וישלח משה) שהיה משה מחזר אחריהם להשלימם בדברי שלום, וכן ורש"י בגמרא (סנהדרין קי:). על הפסוק: "ויקם משה וילך אל דתן ואבירם", אמר ריש לקיש: מכאן שאין מחזיקין במחלוקת, ואמר רב כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר "ולא יהיה כקרח וכעתו".

והמליצו הצדיקים (מובא בספח"ק אגרא דכלה פרשת פנחס בשם הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זיע"א) ברמזו הפסוק (במדבר כ"ו, י"א) "ובני קרח לא מתו" דהגם שקרח בעל המחלוקת כבר מת, עם כל זה 'בני קרח' דהיינו תלמידיו בעלי המחלוקת לא מתו, כי בכל דור ודור יש ניגוד מבעלי המחלוקת על הצדיקים וההולכים בתוכם.

שימו לב למילים נוראות אותן כותב השלי"ה הקדוש (שער האותיות אות ב ערך בריות אות יד-טז): "נקוט האי כללא, עון המחלוקת קשה מעון עי"ז", לפיכך הוא מתפלא ותמה, מדוע אנו רואים שאפילו פחות שבפחותים מזרע ישראל יקפוץ לתוך כבשן של אש כדי שלא להשתחוות ולעבוד אלהים אחרים, ואילו מתוך המחלוקת לא נוהרים כל כך, אע"פ שהוא גרוע וחמור יותר מעוון עי"ז.

ובספר שבט מוסר (פרק ל"ז כב) מוכיח בראיה מוכחת שיעון המחלוקת חמורה יותר מעבודה זרה, כי הרי מצינו שבעת שכשלו בני ישראל בעון עבודה זרה במעשה העגל, אזי כיון שהיה שלום ביניהם, לא נפסק המן עד שהקריבו ממנה לפני העגל, [כדאיתא במדרש (במדבר רבה כ ט) שאפילו באותה שעה לא זז מחיבתו לא פסקו מהן המן והבאר], ואילו באותו היום שנחלקו קרח ועדתו, לא ירד להם המן, הרי לנו שיעון המחלוקת חמור יותר מעבודת כוכבים.

השלי"ה הקדוש מביא (מסכת יומא פרק תוכחת חיים דרך מוסר) מה שמצא בשם חז"ל: "מחלוקת אחת דוחה מאה פרנסות".

כותב הגר"ח פאלאגיי בספרו סף החיים (סימן א סעיף ה'): במקום שיש מחלוקת הברכה מסתלקת משם כנודע, ואני הגבר ראה עיני מיום שעמדתי על דעתי, דבכל איש ואיש משפחה ומשפחה, מדינה ומדינה ועיר ועיר שהיה ביניהם מחלוקת, לא יצאו נקיים מנוקים וחבלות שאירע להם, בין בגופם בין בממונם רחמנא ליצלן, שני"ם. ע"כ.

ובסימן כז סעיף לה כתב וז"ל, כתב הרב מורה באצבע אות קמ וזה לשונו, בהעלות המנחה בערב שבת קדש, הוא עת מוסכן למחלוקת בין איש לאשתו, ובין המשרתים, והרבה טורח הסטרא אחרא לחרור ריב, והאיש הירא יכון את יצרו, ולא יעורר שום מחלוקת והקפדה, ואדרבה יבקש שלום, עד כאן דבריו. ואנכי עבדו מוסיף על דבריו, דאני הגבר ראה עיני, דבכל בית שהיה מחלוקת בערב שבת לעת ערב או בליל שבת, היה בדוק ומנוסה כי רעה נגד פניהם, ולא יצאו נקיים באותו שבוע באיזה מקרה רע, דוק ומרגלא בפומי לומר לבני ביתי בכל דבר, מאמרם זכרונם לברכה, דצריך למימרינהו בניחותא, ופעם אחת בליל שבת בשנת תקע"ה, שהייתי דר עם שכנים אחרים, שמעתי דהשכן היה עושה קטטה עם אשתו אחר הקידוש על דבר מאכל, ותכף קמתי מעל שלחני והלכתי וישבתי על שלחני, וכשראו אותי נבהלו נחפזו, ועשו שלום ביניהם, ובכל פעם שהיה רואה אותי, היה מחזיק לי טובה, ואומר אלי אותה הלילה היתה לי לאות ולזכרון, שלא עשיתי עוד קטטה עם אשתי אף שעברו ימים ושנים, וזה כתבתיהו בספר, כדי דממני יראו וכן יעשו כל אחד עם שכנו הקרוב אל ביתו, והיתה הרוחה, דאם הוא משים שלום בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו, לא יתכן דהוא יעשה קטטה ומחלוקת, ומרבים שלום בעולם, ויחד האיש חרדה גדולה ויבכה במר נפשו, כשקורא בספר שבחי רבינו האר"י, זכותו יגן עלינו אמן, דמחמת קטטה שהיה בערב שבת גרמא דנפיל, דנר אלהים טרם יכבה כמעט שכב, או לדורות דיצא חס"ר הד"ר עמודא דנהורא, דנסתמו עיניהו ולבן של ישראל כעבור סיבה זו, דעילא מצא, ואין ספק דמי שישים זה בדעתו, יהיה תמיד סבלן ומעביר על מידותיו, ושלום יוסיפו לו. עכ"ל.

כותב החיד"א בציפורן שמיר סימן י"א סעיף קפ"ו: המריבה בבית היולדת גורם סכנה לולד, ובבית חתן וכלה גורם רעה ח"ו.

כתב בספר רפאל המלאך מביא בשם רבי פינחס מקוריץ זי"ע: אם יש מריבות וקטטות באיזה מקום – סימן שמתאספים שם 'החיצונים'. ואפילו אם יש רק שני יהודים שרבים זה עם זה ומזלזלים זה בזה, המקום סביבם נטמא עד מרחק של מאתיים אמה. כי מיד מתמלא שטח זה ביקלפות' ושדים ומשחיתים ומזיקים. וכל העומד שם יכול בנקל להינזק חלילה וחס, לכן נכון לכל אדם לברוח מאותו המקום.